
100
ПОЕЗІЙ

РОЗСТРІЛЯНЕ
ВІДРОДЖЕННЯ

Харків
«ФОЛІО»

Павло Тичина (1891—1967)

Павло Тичина — поет, перекладач, громадський діяч, який був співцем національного відродження, але не витримав жорстокої та брутальної реальності ХХ століття.

У роки революційних перетворень 1918—1920-х років був одним із творців нової культурної парадигми. Спільно з В. Блакитним та М. Хвильовим стояв біля витоків нової радянської літератури, був членом спілки пролетарських письменників «Гарт», а згодом — ВАПЛІТЕ, редагував поезії в журналі «Червоний шлях».

Рання творчість поета вирізнялася особливою художньою манерою, в якій поєднувались імпресіоністичні риси, футуристичні пошуки та символістична образність. Цей неповторний стиль увійшов в історію літератури під назвою «кларнетизм», що походить від назви його першої поетичної збірки «Соняшні кларнети».

Пізніше, під тиском радянської репресивної системи, Тичина вимушено відійшов від власного новаторства та перетворився на «офіційного» поета СРСР, змушеного писати в дусі соціалістичного реалізму.

ПАСТЕЛІ

I

Пробіг зайчик.
Дивиться —
Світанок!
Сидить, грається,
Ромашкам очі розтулює.
А на сході небо пахне.
Півні чорний плащ ночі
Вогняними нитками сточують.
— Сонце —
Пробіг зайчик.

II

Випив доброго вина
Залізний день.
Розцвітайте, луги! —
: я йду — день —
Пасітесь, отари! —
: до своєї любові — день —

Колисково, колоски!
: удень.
Випив доброго вина
Залізний день.

III

Коливалося флейтами
Там, де сонце зайшло.
Навшпиньках підійшов вечір.
Засвітив зорі,
Прослав на травах тумани
І, на уста поклавши палець, —
Ліг.
Коливалося флейтами
Там, де сонце зайшло.

IV

Укрийте мене, укрийте:
Я — ніч, стара,
Нездужаю.
Одвіку в снах

Мій чорний шлях.
Покладіть отут м'яти,
Та хай тополя шелестить.
Укрийте мене, укрийте:
Я — ніч, стара,
Нездужаю.

1917

* * *

По блакитному степу
Вороний вітер!
Пригорнув раз та й подався —
Вороний вітер...

Вийшла жита жати я.
Громова хмара!
Ой не всі з війни додому —
Вороний вітер...

Гляне сонце, як дитя,
А в селі голод!
Ходять матері, як тіні, —
Вороний вітер...

На чужині десь ген-ген
Без хреста; ворон...
Будьте прокляті з війною! —
Вороний вітер...

1917—1918

ЗОЛОТИЙ ГОМІН

Над Києвом — золотий гомін,
І голуби, і сонце!
Внизу —
Дніпро торкає струни...

Предки.
Предки встали з могил;
Пішли по місту.
Предки жертви сонцю приносять —
І того золотий гомін.
Ах, той гомін!..
За ним не чути, що друг твій каже,
Від нього грози, пролітаючи над містом,
плачуть, —
Бо їх не помічають.
Гомін золотий!

Уночі,
Як Чумацький Шлях сріблисту куряву простеле,
Розчини вікно, послухай:
Слухай:

Десь в небі плинуть ріки,
Потужні ріки дзвону Лаври і Софії!..
Човни золотії
Із сивої-сивої Давнини причалюють.
Човни золотії.
...З хрестом,
Опромінений,
Ласкою Божою в серце зранений
Виходить Андрій Первозванний.
Ступає на гори
: Благословенні будьте, гори, і ти, ріко мутная!
І засміялись гори,
Зазеленіли...
І ріка мутная сповнилася сонця і блакиті —
Торкнула струни...
Уночі,
Як Чумацький Шлях сріблисту куряву простеле,
Вийди на Дніпро!
...Над Сивоусим небесними ланами Бог
проходить,
Бог засіває.
Падають

Зерна

Кришталевої музики.

З глибин Вічності падають зерна

В душу.

І там, у храмі душі,

Над яким у недосяжній високості в'ються

голуби-молитви,

Там,

У повнозвучнім храмі акордами розцвітають,

Натхненними, як очі предків!

Він був мов жрець, сп'янілий від молитви, —

Наш Київ, —

Який моливсь за всю Україну —

Прекрасний Київ.

— буря!

Стихійно очі він розкрив —

І всі сміються, як вино...

— блиск!

— жах!

Розвивши ясні короги

(І всі сміються, як вино),

Вогнем схопився Київ

У творчій високості!
: здрастуй! здрастуй! — сиплеться з очей.
Тисячі очей...
Раптом тиша: хтось говорить.
: слава! — з тисячі грудей.
І над всім цим в сяйві сонця голуби.
: слава! — з тисячі грудей.
Голуби.

То Україну
За всі роки неслави благословляв хрестом
Опромінений,
Ласкою Божою в серце зранений
Андрій Первозванний.
І засміялись гори,
Зазеленіли...

Але ж два чорних гроба.
Один світлий.
І навкруг
Каліки.
Повзають, гугняв'ять, руки простягають
(О, які скорчені пальці!) —

Розстріляне Відродження

Дайте їм, дайте!

Їсти їм дайте — хай звіря в собі не плакають,
— дайте.

Повзають, гугняв'ять, сонце проклинають,
Сонце і Христа!

Проходять:

бідні, багаті, горді, молоді, закохані в хмари
й музику —

Проходять:

Чорний птах — у нього очі-пазури! —

Чорний птах із гнилих закутків душі,

Із поля бою прилетів.

Кряче.

У золотому гомоні над Києвом,

Над всією Україною —

Кряче.

О, бездушний пташе!

Чи це не ти розп'яття душі людської

Століття довбав?

Століття.

Чи не ти виймав живим очі,
Із серця віру?
Із серця віру.
Чого ж тобі тепер треба
В години радості і сміху?
Чого ж тобі треба тепер, о, бездушний пташе? —

Говори!

Чорнокрилля на голуби й сонце —
Чорнокрилля.

— Брате мій, пам'ятаєш дні весни на світанню
волі?

З тобою обнявшись ходили ми по братніх
стежках,

Славили сонце!

А у всіх тоді (навіть у травники) сміялись
СЛЬОЗИ...

— Не пам'ятаю. Одійди.

— Любий мій, чом ти не смієшся, чом
не радієш —

— Чи то не золоті джерела скресають під
землею?

Леліє, віє, ласкавіє,
Тремтить, неначе сон...

— Чи то не самоцвіти ростуть в глибинах гір?
: виростем! — сказали.
: розіллємось! — Дніпро.

Зоряного ранку припади вухом до землі —
...ідуть.

То десь із сел і хуторців ідуть до Києва —
Шляхами, стежками, обніжками.

І б'ються в їх серця у такт
— ідуть! ідуть! —

Дзвенять немов сонця у такт
— ідуть! ідуть! —

Там над шляхами, стежками, обніжками.
Ідуть!

І всі сміються як вино:

І всі співають як вино:

Я — дужий народ,
Я молодий!

Вслухався я в твій гомін золотий —
І от почув.
Дивись я в твої очі —
І от побачив.
Гори каміння, що на груди мої навалили,
Я так легенько скинув —
Мов пух...
Я — негасимий Огонь Прекрасний,
Одвічний Дух.
Вітай же нас ти з сонцем, голубами.
Я дужий народ! — з сонцем, голубами.
Вітай нас рідними піснями!
Я — молодий!
Молодий!

1917

Зміст

Розстріляне відродження або Невгасимий Огонь Прекрасний. <i>Тамара Холоша</i>	3
Павло Тичина	18
Пастелі	20
«По блакитному степу...»	23
Золотий гомін.....	24
Пам'яті тридцяти	33
Скорботна мати	35
«І Бєлий, і Блок, і Єсенін, і Ключєв...»	39
Максим Рильський	40
«Нєсїть богам дари! Прозорий мед нєсїть...»	42
«Я не можу тебе забудь...»	43

Розстріляне Відродження

«Запахла осінь в'ялим тютюном...»	44
«В буденщині процвілій і прокислій...»	45
«Так, ми пролог...»	46
Людськість	47

Михайль Семенко..... 48

Бронзове тіло	50
Кондуктор	51
Дні неминучі.....	52
Я і ти	53

Володимир Сосюра..... 54

«Уже зоря золоторога...»	56
«Магнолії лимонний дух...»	57
«Так ніхто не кохав...»	59
Степ	61
«Такий я ніжний, такий тривожний...».....	62

«Коли потяг у даль загуркоче...»	63
Любіть Україну.....	66

Василь Чумак 69

«Я порву ті вінки, що сплітались в добу лихоліття...»	71
Червоний заспів.....	72
«Вимережить пісню — голубині крила...»	73
Березневий каламут.....	74

Майк Йогансен 75

«Люблю тебе — не знаю слів...»	77
Голод	78
«Ось іду по рейці і хитаюсь...»	80

Володимир Свідзінський 81

«Розхиляю колосся, іду...»	83
«Не прийшла ти...»	84

Розстріляне Відродження

«Ударив дощ, заколихав...» 85

«У рідній моїй стороні...» 86

Павло Филипович 88

«Закликав червень чарівну теплінь...» 90

«Білявий день втомився і притих...» 91

«Єдина воля володіє світом...» 92

«Жовтих плям тривожне коло...» 93

Гео Шкурупій 94

Семафори 96

Мантри..... 98

Барабан печалі 101

Михайло Драй-Хмара 104

«Поки не вмиру, не перестану...»..... 106

«Вона жива і нежива...»..... 107

Лебеді	108
«І знов обвугленими сірниками...»	109
Євген Плужник	110
«Я — як і всі...»	112
«Уночі його вели на розстріл...»	113
«Мовчи! Я знаю...»	114
«Вона зійшла до моря...»	115
«Нехай комусь судився довший...»	116
«Для вас історики майбутні...»	117
Микола Бажан	118
Залізнякава ніч	120
Папороть	121
Любисток.....	122
Дорога	123
Гетто в Умані.....	125
Слово о полку.....	132

Марко Вороний	135
В закрижаній шклянці.....	137
Візія.....	138
Яса.....	139
«І я тоді ставав на перехресті...»	140
Слово.....	141
 Василь Мисик	142
Трави	144
Під Івана Купала.....	145
Олень.....	148
Конкістадори	150
Возовиця	153
Перший сніг.....	155
 Олекса Влизько	156
Туман.....	158
Серце	159

Романтикові.....	160
«В порті стоять кораблі, і послули над щоглами стяги...».....	161
«Чую, чую: обіймає жаль...»	162
Микола Хвильовий	163
«Я тепер покохав город...».....	165
«То диму молоко душа на жито точить...».....	167
«У полі тиша — літній день...»	168
Іду я додому	169
В дощовитий день	170
Борис Антоненко-Давидович	171
Пурга	173
Водяний мак	178
Мати	181
Вона вже йде	183
«В тюрмі на згадку серед ночі...»	185

Розстріляне Відродження

«І знов мені наснився Київ...».....	187
«Вже кінчається день, і немає вогнів...»	188
Степан Бен	189
«Дзвенять хрущі, цвітуть черешні...»	191
«День, як глибока криниця...»	192
«Уже дзвенять і ніжно врунять...»	193
Микола Зеров	194
Молода Україна.....	196
Класики.....	197
На верхів'ях Качі	198
Київ навесні ввечері	199
У травні.....	200
«То був щасливий, десятилітній сон...»	201
В Донбасі	202
Incognito	203

Ладя Могилянська.....	204
Літнє	206
«О, вокзали, тривожні вокзали!..»	207
«Вітер весняний співає...»	209
«Дні летять, як зграя журавлів...»	211